

Олена Юрїївна САЛМАНОВА,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Анатолій Трохимович КОМЗЮК,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Костянтин Леонідович БУГАЙЧУК,
доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

У статті наголошено на тому, що принципи міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виражають найбільш загальні та рамкові по відношенню до всіх інших основи, фундаментальні положення, які у своїй сукупності та взаємообумовленості здатні виразити уніфіковане бачення міжнародного співтовариства щодо сутності фізичної культури та спорту, їх основного покликання, спрямованості, завдань, форм,

методів, напрямків реалізації і перспектив удосконалення.

Зазначено, що принципи міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виражають саме покликання спорту як основи всебічного розвитку особистості, а також органічно пов'язані на глобальному рівні з Цілями сталого розвитку ООН та принципами олімпійського руху, перебуваючи у тісній взаємозалежності з екологічними, гендерними стандартами та інклюзивними практиками.

Виокремлено та надано ґрунтовну характеристику таким принципам міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту, як принцип соціальної обумовленості міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту та визначального впливу на життя людей в усьому світі; принцип міжнародної безпеки та протидії незаконній діяльності в ході міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту; принцип широкої автономії спортивних організацій в ході міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту; принцип демократичної підзвітності; принцип широкого використання інформаційних технологій та принцип науковості.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, сфера фізичної культури та спорту, принципи.

Постановка проблеми. Останнім часом спорт охоплює глибинні сторони життєдіяльності людини, що потребує всебічного розгляду не лише його фізичної спрямованості, а й правового регулювання. Феномен сучасного спорту неоднозначний, в ньому багато протиріч: високий статус спортсмена і водночас життя за правилами, виснажливі тренування та обмеження, великі жертви заради слави, успіхів, результатів і перемог¹. Соціально-економічними перетвореннями в державі були породжені нові завдання щодо вдосконалення системи фізичної культури та спорту². Водночас неможливо уявити сучасну фізичну культуру та спорт без міжнародного співробітництва. Співпраця регулюючих органів різних держав світу в даній сфері обумовлена тим, що в нестабільному глобальному просторі без ієрархічної структури співпраця необхідна для того, щоб вони отримали достатні повноваження для забезпечення відповідності своїм регуляторним планам; співпраця відкриває місце для обміну необхідними регуляторними ресурсами і, таким чином, зрештою допомагає регуляторам встановити та зміцнити свої повноваження³.

Серед вітчизняних дослідників неоціненний внесок в осмислення широкого кола проблем у сфері фізичної культури та спорту зробили такі науковці, як С. А. Вавренюк, М. М. Гнатовський, М. А. Журба, О. І. Іваненко,

¹ Iasechko S. Peculiarities of the regulation of personal non-property rights when concluding sports contracts. *Sport tk-revista euroamericana de ciencias del deporte*. 2023. № 12 (2). URL: <https://revistas.um.es/sportk/article/view/575941/344741>.

² Kovalenko J., Gnatenko K., Fedorenko O., Karpets L., Kovalenko R. Formation of vocational competence of future specialists in physical education and sports. *Pedagogika*. 2020. № 140 (4). P. 221.

³ Schmidt R. Globalization aspects of creating cooperation in sport environment with support of big data. *European Journal of International Law*. 2017. № 28 (4). P. 1341.

Ю. Ю. Калиновський, А. Ю. Клименко, В. М. Орел, С. М. Перепьолкін, Т. О. Свида, Я. О. Тицька, М. О. Ткалич, О. О. Туряниця та інші. Водночас питання принципів міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту нерозривно пов'язано з трансформацією суспільних відносин в умовах глобалізації та поглиблення міжнародних контактів, що потребує новітнього осмислення даного питання.

Мета статті полягає в тому, щоб визначити основні принципи міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити такі завдання: сформулювати авторське розуміння принципів міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту; розглянути сутність окремих принципів міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту.

Виклад основного матеріалу. Фізична культура, як і спорт, є сферою діяльності людини, яка підтримує цілісний розвиток особистості. Спорт визнається як індивідуальна діяльність, яка дає можливість для самопізнання, самовираження та реалізації особистих досягнень. Спорт сприяє набуттю та демонстрації майстерності, радісному життю, гарному самопочуттю та міцному здоров'ю. Крім того, спорт також залучає нас до колективних зусиль, спрямованих на досягнення людської досконалості, надаючи нам реальні можливості для соціальної взаємодії. Слідом за дисципліною спорт стає джерелом задоволення. Більше того, спорт приносить натхнення людям, об'єднує їх через їхні культури та відмінності заради спільної мети, таким чином створюючи зв'язки там, де раніше були соціальні розбіжності. З соціально-конструкційної парадигми спорт може сприяти процвітанню суспільства та стимулювати співробітництво між націями, водночас закликаючи до спільної відповідальності. Спорт є середовищем, онову якого складають морально-етичні цінності, такі як взаємна повага до гідності особи, солідарність, справедливість, прозорість¹.

Вказані морально-етичні цінності на рівні міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту знаходять своє втілення у системі принципів, які виражають найбільш загальні та рамкові по відношенню до всіх інших основи, фундаментальні положення, які у своїй сукупності та взаємообумовленості здатні виражати уніфіковане бачення міжнародного співтовариства щодо сутності фізичної культури та спорту, їх основного покликання, спрямованості, завдань, форм, методів, напрямків реалізації і перспектив удосконалення.

Принципи міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виражають саме покликання спорту як основи всебічного розвитку особистості, а також органічно пов'язані на глобальному рівні з Цілями сталого розвитку ООН та принципами олімпійського руху, перебуваючи у тісній взаємозалежності з екологічними, гендерними стандартами та

¹ Mindrescu V., Razvan S., Ilie I.A Theoretical Perspective on Understanding Ethical Principles in Sports. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2024. № 16 (1). P. 362.

інклюзивними практиками.

Принцип соціальної обумовленості міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виражає визначальний вплив даної сфери суспільних відносин на життя людей в усьому світі. J. Wang звертає увагу на те, що спорт має на меті покращити якість здоров'я людей і схилити їх до здорового способу життя, допомагає їм зрозуміти дух змагання та відповідні цінності в процесі спортивної діяльності, що, у свою чергу, сприяє побудові ціннісних концепцій та національній єдності. З популяризацією та просуванням спорту його вплив на життя людей зростає та поглиблюється у всі сфери життя суспільства. Деякі відомі міжнародні змагання, такі як Олімпійські ігри та зимові Олімпійські ігри, можуть залучати аудиторію більше половини населення світу. Кожен тайм футбольного матчу чемпіонату світу, наприклад, глибоко привертає увагу вболівальників у всьому світі. Крім того, спорт має подвійну функціональну роль, включаючи духовну цивілізаційну конотацію та ефективність фізичної підготовки, що є важливим напрямом для побудови цивілізації сьогодні¹.

Принцип міжнародної безпеки та протидії незаконній діяльності в ході міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту є ще одним фундаментальним принципом. Адже в сфері міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту наявні характерні безпекові виклики, зумовлені участю у спортивних заходах широких мас населення, які яскраво простежуються на прикладі так званого «футбольного хуліганства», що поширене в більшості країн майже на всіх континентах (78%). Зокрема, широкого суспільного резонансу набули масові порушення порядку під час футбольних матчів останніх чемпіонатів Європи (2012 і 2016 років) і чемпіонатів світу (2014 і 2018 років), а також різноманітні інциденти під час клубних турнірів. Така ситуація підтверджує підвищену небезпеку радикально налаштованих груп уболівальників, схильних до неконтрольованого насильства та агресії, вандалізму та інших суспільно небезпечних дій, які загрожують життю та здоров'ю невизначеного кола людей, посягають на права власності та створюють ризик зриву спортивних змагань².

Водночас даний принцип, як зазначає J. Chappelet, охоплює формування такого підходу до управління спортом, який поєднує в собі аспекти як корпоративного, так і демократичного управління. Такий підхід охоплює боротьбу з такими проблемами, як допінг, договірні матчі, хуліганство та спортивна корупція, вимагає ширшої міжнародної правової бази, розробленої завдяки співпраці між державними органами та спортивним сектором. Лише міжнародне регулювання безпекових питань

¹ Wang J. A Study of the Relationship between Development of Sports and Harmonious Society of the New Age. In: 3rd International Conference on Social Sciences and Society. South Korea, 27–28 December 2013. P. 151.

² Lytvynov O., Dzhuzha A., Spitsyna H., Tychyna D. Victimological prevention of crimes in the field of physical culture and sports. *Jurnal cita hukum-indonesian law journal*. 2021. № 9 (1). P. 3.

забезпечить збереження цілісності та цінності спорту в очах громадськості¹.

Неможливо оминати увагою і принцип широкої автономії спортивних організацій в ході міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту. L. Budevici-puiu та V. Manolachi наголошують, що однією з головних проблем для кожного уповноваженого суб'єкта в сфері фізичної культури та спорту є забезпечення ефективного менеджменту (організованого та конкурентоспроможного) з огляду на законні цілі, знання та застосування законодавчої бази, яка регулює спортивну діяльність. Водночас необхідно підтримувати та захищати незалежність спортивних організацій, а їхня автономія повинна конкурентоспроможено забезпечувати згуртованість і демократію участі. Належне управління з визнанням і повагою до автономії є важливим питанням для спорту, включно зі спортивними організаціями, оскільки управління ними має забезпечуватися стійким чином у тісній співпраці з державними органами, некомерційними організаціями, виробниками спортивного обладнання, спонсорами та засобами масової інформації. На початку 21-го століття концепції «автономії» та «управління» стали головними питаннями в міжнародних, національних та інколи місцевих спортивних дебатах. Ці концепції перебувають у прямому зв'язку з розвитком національної та міжнародної політики у напрямку вдосконалення менеджменту спортивних організацій².

Сутність принципу демократичної підзвітності міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту зводиться до того, що у демократичних суспільствах громадяни можуть вимагати від свого уряду політичної відповідальності за наслідки міжнародної співпраці. Громадяни можуть надати уряду стимули сприяти суспільному благу, обумовлюючи політичну підтримку наслідками міжнародної співпраці. Всупереч загальноприйнятій думці, демократична підзвітність ефективно формує міжнародну співпрацю. Оскільки міжнародна співпраця є взаємною, внутрішня демократична відповідальність також впливає на поведінку іноземних урядів, навіть якщо вони є автократичними. Емпірично демократична підзвітність в одній країні підвищує очікуваний двосторонній рівень міжнародної співпраці тоді і тільки тоді, коли очікувані соціальні вигоди для цієї країни є досить значними³.

Принцип широкого використання інформаційних технологій в ході міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту зводиться до того, що з економічним розвитком і науково-технічним прогресом інформаційні технології швидко розвивалися і стали домінуючим фактором соціально-економічного розвитку. Інформаційні технології, що застосовуються майже в усіх сферах життєдіяльності людини, у спорті

¹ Chappelet J. Beyond governance: the need to improve the regulation of international sport. *Sport In Society*. 2018. № 21 (5). P. 724.

² Budevici-puiu L., Manolachi V. The Autonomy and Specificity of Sport in a National and European Context. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. № 14 (3). P. 457

³ Urpelainen J. How Does Democratic Accountability Shape International Cooperation? *Conflict Management and Peace Science*. 2012. № 29 (1). P. 28.

сприяють розвитку спортивної науки, а розвиток спортивної науки не можна відокремити від інформаційних технологій¹. Z. Fan звертає увагу, що кінцевою метою оптимізації спорту за допомогою інформаційних технологій є вдосконалення змагальних видів спорту, керівництво масовим спортом, практика шкільного фізичного виховання та розширення спортивної індустрії шляхом втілення унікальних інформаційних технологій у спортивній науці².

У сучасних умовах зростає значення принципу науковості міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту. E. Ryall стверджує, що роль і цінність науки в спорті зростає з дедалі більшою професіоналізацією та комерціалізацією. Наукові та технологічні інновації розроблені для підвищення продуктивності, забезпечення більшої точності вимірювання та суддівства, зменшення ризиків заподіяння шкоди, збільшення глядачів і підвищення доходів³. Також наукові розробки в сфері фізичної культури та спорту об'єднують дедалі більшу кількість дослідників. L. Wang, B. Thijs та W. Glänzel на основі аналізу 20 804 публікацій з 63 періодичних журналів, що належать до категорії Sport Sciences у базі даних Web of Science, зазначають, що спостерігається швидке зростання частки міжнародного співробітництва в галузі спортивних наук. У деяких країнах ця частка навіть перевищує 2/3, на що впливають деякі культурні, політичні чи географічні чинники співпраці⁴.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти до висновку, що принципи міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виражають найбільш загальні та рамкові по відношенню до всіх інших основи, фундаментальні положення, які у своїй сукупності та взаємообумовленості здатні виражати уніфіковане бачення міжнародного співтовариства щодо сутності фізичної культури та спорту, їх основного покликання, спрямованості, завдань, форм, методів, напрямків реалізації і перспектив удосконалення.

Принципи міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виражають саме покликання спорту як основи всебічного розвитку особистості, а також органічно пов'язані на глобальному рівні з Цілями сталого розвитку ООН та принципами олімпійського руху, перебуваючи у тісній взаємозалежності з екологічними, гендерними стандартами та інклюзивними практиками.

Виокремлено та надано ґрунтовну характеристику таким принципам міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту, як

¹ Shen F., Li J., Wang Z. Information Technology and Its Application in Sports Science. In: Conference on the Future Computer and Control Systems. Changsha, 21-22 April 2012. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000310547200091>.

² Fan Z. The Innovation of Information Technology in the Development of Chinese Sports Science. In: 3rd International Conference on Social Science and Higher Education. Sanya, 28-30 September 2017. P. 335

³ Ryall E. Introduction to Philosophical Issues in Sport Science. *Philosophies*. 2019. № 4 (4). URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000613790200003>.

⁴ Wang L., Thijs B., Glänzel W. Characteristics of international collaboration in sport sciences publications and its influence on citation impact. *Scientometrics*. 2015. № 105 (2). P. 843

принцип соціальної обумовленості міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту та визначального впливу на життя людей в усьому світі; принцип міжнародної безпеки та протидії незаконній діяльності в ході міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту; принцип широкої автономії спортивних організацій в ході міжнародного співробітництва в сфері фізичної культури та спорту; принцип демократичної підзвітності; принцип широкого використання інформаційних технологій та принцип науковості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Budevici-puiu L., Manolachi V. The Autonomy and Specificity of Sport in a National and European Context. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. № 14 (3). P. 457–465.
2. Chappellet J. Beyond governance: the need to improve the regulation of international sport. *Sport In Society*. 2018. № 21 (5). P. 724–734.
3. Fan Z. The Innovation of Information Technology in the Development of Chinese Sports Science. In: 3rd International Conference on Social Science and Higher Education. Sanya, 28–30 September 2017. P. 335–338.
4. Iasechko S. Peculiarities of the regulation of personal non-property rights when concluding sports contracts. *Sport tk-revista euroamericana de ciencias del deporte*. 2023. № 12 (2). URL: <https://revistas.um.es/sportk/article/view/575941/344741>.
5. Kovalenko J., Gnatenko K., Fedorenko O., Karpets L., Kovalenko R. Formation of vocational competence of future specialists in physical education and sports. *Pedagogika*. 2020. № 140 (4). P. 220–236.
6. Lytvynov O., Dzhuzha A., Spitsyna H., Tychyna D. Victimological prevention of crimes in the field of physical culture and sports. *Jurnal cita hukum-indonesian law journal*. 2021. № 9 (1). P. 1–12.
7. Mindrescu V., Razvan S., Ilie I.A. Theoretical Perspective on Understanding Ethical Principles in Sports. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2024. № 16 (1). P. 362–372.
8. Ryall E. Introduction to Philosophical Issues in Sport Science. *Philosophies*. 2019. № 4 (4). URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000613790200003>.
9. Schmidt R. Globalization aspects of creating cooperation in sport environment with support of big data. *European Journal of International Law*. 2017. № 28 (4). P. 1341–1366.
10. Shen F., Li J., Wang Z. Information Technology and Its Application in Sports Science. In: Conference on the Future Computer and Control Systems. Changsha, 21-22 April 2012. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000310547200091>.

11. Urpelainen J. How Does Democratic Accountability Shape International Cooperation? *Conflict Management and Peace Science*. 2012. № 29 (1). P. 28–55.

12. Wang J. A Study of the Relationship between Development of Sports and Harmonious Society of the New Age. In: 3rd International Conference on Social Sciences and Society. South Korea, 27–28 December 2013. P. 151–157.

13. Wang L., Thijs B., Glänzel W. Characteristics of international collaboration in sport sciences publications and its influence on citation impact. *Scientometrics*. 2015. № 105 (2). P. 843–862.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2024

Olena Yu. SALMANOVA,

Doctor of Science in Law, Professor,

Honored Education Worker of Ukraine

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Anatoly T. KOMZYUK,

Doctor of Science in Law, Professor,

Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Kostyantyn L. BUGAYCHUK,

Doctor of Science in Law, Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

PRINCIPLES OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

The article emphasizes that the principles of international cooperation in the field of physical culture and sports express the most general and framework in relation to all other bases, fundamental provisions, which in their totality and interdependence are capable of expressing a unified vision of the international community regarding the essence of physical culture and sports. their main vocation, direction, tasks, forms, methods, directions of implementation and prospects for improvement.

It is noted that the principles of international cooperation in the field of physical culture and sports express the very vocation of sports as the basis of the comprehensive development of the individual, and are also organically connected at the global level with the Sustainable Development Goals of the United Nations and the principles of the Olympic movement, being in close interdependence with environmental and gender standards and inclusive practices.

Such principles of international cooperation in the field of physical culture and sports as the principle of social conditioning of international cooperation in the field of physical culture and sports and the determining influence on the lives of people all over the world are singled out and thoroughly characterized; the principle of international security and countering illegal activities in the course of

international cooperation in the field of physical culture and sports; the principle of broad autonomy of sports organizations in the course of international cooperation in the field of physical culture and sports; the principle of democratic accountability; the principle of widespread use of information technologies and the principle of scientificity.

Key words: *international cooperation, the sphere of physical culture and sports, principles.*